

ЕВОЛЮЦІЯ ВОЄННОЇ ДОКТРИНИ ЯК ОСНОВА ВОЄННОЇ ПОЛІТИКИ ДЕРЖАВИ (КОАЛІЦІЇ)

У статті розкриваються концептуальні положення ролі збройного насилля у взаємовідносинах між державами (коаліціями), аналізуються воєнно-доктринальні положення з урахуванням особливостей і характеру воєнної політики РФ і НАТО, вплив яких необхідно враховувати Україні.

Ключові слова: воєнна доктрина, стратегічна концепція, безпека, воєнна політика, загрози, ядерне стримування.

Постановка проблеми. Одним із важливих елементів глобальної стратегії великих держав після Другої світової війни стала політика створення військово-політичних блоків і союзів. Як писав Г. Морґентау, величезна могутність СРСР і США порівняно з будь-якою іншою державою чи навіть коаліцією держав дала їм змогу чинити рішучий вплив на стан глобального балансу сил загалом, зводячи його в кінцевому підсумку до «балансу сил» між собою [1, 2, 3].

Актуальність дослідження воєнної доктрини країни або концепції коаліції країн з точки зору її змісту дає досить повне уявлення щодо характеру їхньої воєнної політики і воєнно-політичних відносин, в які вони вступають.

В них розкриваються концептуальні ідеї й погляди на роль збройного насилля у взаємовідносинах між державами, деталізуються воєнно-доктринальні положення з урахуванням особливостей і характеру можливої війни, співвідношення сил, стану й основних тенденцій змін ситуації в світі. Саме в протилежному характері даних концепцій і доктрин полягає одна із причин їх різного впливу на дійсність.

Феденко Олександр Володимирович, кандидат політичних наук, доцент, доцент кафедри, Академія сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного, м. Львів.

Панасюк Василь Васильович, кандидат політичних наук, доцент кафедри, Академія сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного, м. Львів.

© Феденко О.В., Панасюк В.В., 2015

Стан дослідження проблеми. Більшість сучасних дослідників воєнної політики вважають, що роль політики стосовно проблем воєнної доктрини є провідною, і це не викликає сумніву. Політика завжди визначала і визначає сьогодні завдання воєнної стратегії. Відвернення війни або її розв'язання залежить від напряму політики держави (коаліції).

До дослідження проблем побудови і функціонування воєнної організації держави та її окремих складових зверталися О.С. Бодрук, В.В. Говоруха, Ю.П. Бабков, О.М. Попригін, В.П. Горбулін, О.Т. Кіхтенко, В.С. Корендович, П.П. Круть, М.М. Литвин, М.І. Мальков, Г.Б. Марченко, С.М. Нечхаєв, І.С. Руснак, В.Ф. Смолянюк, В.Т. Собков, М.П. Требін, М.Ф. Хантіль, В.О. Шамрай, П.А. Шишолін, М.М. Михеєнко, В.П. Шкідченко, О.М. Шмаков, І.Ф. Ролін та ін. [4]. Разом з тим сучасна ситуація в Україні та за її межами вимагає повернення до цієї теми.

Метою статті є аналіз нової Воєнної доктрини Російської Федерації та останньої Стратегічної концепції Альянсу для більш глибокого розуміння характеру воєнно-політичних відносин в світі.

Виклад основного матеріалу. Анонсуючи ухвалення нового документа у грудні 2014 року на розширеному засіданні колегії Міністерства оборони, Президент РФ заявив наступне: «Наша воєнна доктрина не міняється, вона носить, як відомо, виключно оборонний характер, проте свою безпеку ми відстоюватимемо послідовно і жорстко». «Жорстко» – можливо, ключове визначення цього документа, що визначає воєнну політику держави [5].

Аналіз документа і порівняння його з доктриною зразка 2010 року свідчить про переоцінку військово-політичним керівництвом РФ загроз національній безпеці, збільшення кількості військових загроз, зміщення наступальних і оборонних елементів документа і перегляд підходів до оснащення збройних сил РФ.

Якщо уважно розглянути перелік і зміст основних визначень доктрини у пункті 8 цього документа, то необхідно, на нашу думку, зауважити, що терміни «збройний конфлікт» (ш.д) і «воєнний конфлікт» (ш.г) приводять в будь-якому випадку до його вирішення із застосуванням зброї. А сукупність

зазначених визначень зі змістом терміна «воєнна загроза» (п.в) і п. 22, 23, 31 доктрини обумовлює сучасні дії РФ в Україні [6].

Кардинально змінена оцінка ситуації в світі на сучасному етапі. У п. 9 Доктрини 2014 року підкреслюється посилення глобальної конкуренції, напруженість в різних областях міждержавної і міжрегіональної взаємодії, суперництво ціннісних орієнтирів і моделей розвитку, нестійкість процесів економічного і політичного розвитку на глобальному і регіональному рівнях на тлі загального ускладнення міжнародних відносин. Відбувається поетапний перерозподіл впливу на користь нових центрів економічного зростання і політичного тяжіння.

Таким чином, попри те, що загроза *«суперництва ціннісних орієнтирів і моделей розвитку»*, швидше за все, стосується країн системи північноатлантичної безпеки, *«перерозподіл впливу на користь нових центрів економічного зростання і політичного тяжіння»* навряд чи стосується США і НАТО в цілому. Це може означати, що керівництво Російської Федерації розглядає всі світові центри впливу як ворожі і джерела загроз для національної безпеки.

У Доктрині 2014 року додався пункт про тенденцію **зсуву військових небезпек і військових загроз в інформаційний простір і внутрішню сферу** Російської Федерації (п. 11). Така оцінка загроз дає підстави прогнозувати відповідні зміни в російській політиці, направлені на посилювання контролю і обмеження доступу до антиросійських інформаційних ресурсів на території РФ [6].

Нова редакція Воєнної Доктрини вказує **на зниження вірогідності розв'язування проти Російської Федерації великомасштабної війни**. Проте в Москві вважають, що на деяких напрямках воєнна небезпека для Російської Федерації посилюється. Таким чином, на сьогоднішній день керівництво Російської Федерації високо оцінює зовнішню загрозу дестабілізації внутрішньополітичної ситуації в країні з використанням інформаційних ресурсів з метою провокації масових протестів [6].

Змінена характеристика загрози з боку НАТО. Прагнення *«наділити силовий потенціал НАТО глобальними функціями»*

замінена на «нарощування силового потенціалу НАТО» (п. 12а) [6]. Проте, як показує практика, все це не має під собою ніякого матеріально-технічного забезпечення, і, на нашу думку, є чинником виправдання зростання озброєнь РФ в сучасних умовах.

4 лютого 2013 року газета Welt в статті «Як США мають намір створити новий світовий порядок» писала: «Під час лівійської війни Великобританія і Франція після 48 годин практично вичерпали свої можливості, і Америка забезпечувала не тільки заправку в повітрі, розвідку і постачання розумної зброї, але також діяла відповідно до терміна «лідерство поза спиною», вибравши для себе перебування в резерві. Що стосується Малі і терористичної дестабілізації Африки в районі між Середземним морем і зоною Сахель, то ситуація, судячи з усього, виглядає тут не краще, хоча Америка вже давно має у себе «африканське командування» (Africa Command)». От чому на Мюнхенській конференції з безпеки, як пише газета, було зроблено явне попередження на адресу європейців: Америка не хоче і не може поодиноці нести тягар підтримки світового порядку.

У своєму виступі із цього приводу генсек НАТО Андерс Фог Расмуссен заявив: «Якщо поточні тенденції витрат на оборону збережуться, це обмежуватиме практичну здатність європейських країн НАТО працювати спільно з їх північно-американськими союзниками. Але було б також ризиком ослаблення політичної підтримки нашого альянсу в Сполучених Штатах». Правда, при цьому він відмітив, що НАТО все ще залишається «найбільш важливою військовою силою в світі» [8].

У звіті НАТО вказується, що частка США в сукупних військових витратах країн – членів цього альянсу в 2012 році склала 72 %. У 2007 році для порівняння вона була менша і складала 68 %. Це означає, що головні військові союзники у Європі – Франція, Німеччина, Італія і Великобританія – знижують свої національні військові витрати, перекладаючи все більше відповідальності на американців.

Проте «сильні» дані були оприлюднені на розширеній колегії Міноборони, що відбулася 19 грудня 2014 року. На ній президент РФ – Верховний головнокомандувач

проінформував, що в 2015 році до складу стратегічних ядерних сил повинні поступити більше 50 міжконтинентальних балістичних ракет. Путін поставив завдання «до 2021 року повністю перевести на сучасне озброєння ядерні сили наземного базування і модернізувати весь парк ракетноносців Ту-160 і Ту-95МС, а також розробити стратегічний бомбардувальник нового покоління» [5].

У свою чергу, міністр оборони генерал армії Сергій Шойгу відзначив, що в ракетних військах на бойове чергування заступили три ракетні полки, оснащених новими ракетними комплексами «Ярс». За його словами, СЯС отримали в 2014 році 38 міжконтинентальних балістичних ракет, зокрема 22 – для підводних човнів стратегічного призначення. Їх оснащеність сучасними зразками озброєння доведена до 56 % [5].

За словами заступника міністра оборони Юрія Борисова, у ВПС поставлено дев'ять стратегічних бомбардувальників Ту-95МС і дев'ять дальніх бомбардувальників Ту-22МЗ [5].

Він також доповів, що тільки протягом четвертого кварталу 2014 року до Військово-повітряних сил поставлено 21 літак, 38 вертольотів, два полкові комплекти зенітних ракетних систем С-400, 41 радіолокаційну станцію, більше 9 тис. авіаційних засобів ураження і більше 8 тис. одиниць авіаційних засобів наземного обслуговування [5].

Крім названих вище зразків мова йде також про постачання в Сухопутні війська танків «Армата», у ПДВ – бойових машин десанту БМД-4М, у Війська повітряно-космічної оборони – зенітних ракетних систем С-500, в авіацію – винищувачів п'ятого покоління Т-50, на флот – фрегатів проекту 11366 та інших сучасних кораблів [5].

У 2015 році Міноборони РФ витратить на перенаснащення військ і зведення військової інфраструктури 3,3 трлн крб., що, за словами заступника міністра оборони Тетяни Шевцової, складе 4,2 % від ВВП – в два рази більше, ніж витрачалося всі останні роки [9].

Як нова воєнна загроза додана реалізація **концепції «глобального удару»** (п. 12г). Це може свідчити про сумніви воєнного командування до здатності держави відбити глобальний удар.

До основних зовнішніх воєнних загроз воєнної доктрини РФ 2014 року віднесені: подальше розширення НАТО (п. 12а); розгортання (нарощування) військових контингентів іноземних держав на територіях країн, що межують з РФ (п. 12в); застосування воєнної сили на територіях держав, що межують з РФ і її союзниками, в умовах порушення Статуту ООН і інших норм Міжнародного права (п. 12з); наявність (виникнення) вогнищ і ескалація збройних конфліктів на територіях, що межують з РФ і її союзниками (п. 12и) [6].

Що стосується включення в перелік зовнішніх воєнних загроз пункту 12ж «порушення окремими державами міжнародних домовленостей, а також недотримання раніше укладених міжнародних договорів в області заборони, обмеження і скорочення озброєнь» викликає щонайменше здивування. Особливо якщо пригадати виконання РФ своїх зобов'язань перед Україною щодо збереження її суверенітету і незалежності [6].

РФ вважає правомірним застосування формувань власних збройних сил за межами країни для забезпечення захисту своїх інтересів і громадян у відповідності з загальновизнаними принципами і нормами Міжнародного права і договорами (п. 31, 32к) [6].

Крім того, РФ залишає за собою право застосувати ядерну зброю у відповідь, але на підставі **одноосібного рішення** Президента (п. 27) [6].

Нова редакція Воєнної доктрини містить нові форми і способи ведення «гібридної війни», яку Кремль в даний момент випробовує на території України відповідно до переліку характерних рис і особливостей сучасних військових конфліктів. До них з п. 15 можна віднести: ж) створення на територіях протиборчих сторін зони військових дій, що постійно діє; з) участь у військових діях іррегулярних збройних формувань і приватних військових компаній; і) застосування непрямих і асиметричних способів дій; к) використання політичних сил, що фінансуються і керовані ззовні, суспільних рухів і ін. [6].

У першому пункті «а» досить точно описується стратегія дій Росії при ескалації конфлікту в Криму і на Донбасі: у

теперішній час воєнний конфлікт припускає «комплексне застосування військової сили, політичних, економічних, інформаційних і інших засобів невоєнного характеру, що реалізуються з широким використанням протестного потенціалу населення і сил спеціальних операцій». Тут варто відзначити, що за таким формулюванням більшою мірою видно Крим; щодо Донбасу Москва проводить лише частково схожу стратегію і тактику ... [9].

Звертає на себе увагу пункт 23 Воєнної Доктрини, в якому указується, що застосування збройних сил здійснюється «на основі завчасного і постійного аналізу воєнно-політичної і військово-стратегічної обстановки, що складається...». Це йде врозріз з оборонною риторикою документа. Даний пункт свідчить про необхідність постійного планування операцій збройних сил у відповідь на зміну зовнішніх умов. Застосування збройних сил на основі завчасного і постійного аналізу прямо вказує на наступальний характер документа.

У пункті 22 нової Доктрини підкреслено, що Росія вважає правомірним застосування збройних сил у разі агресії відносно своєї території і її союзників, а також захисту своїх громадян, що знаходяться за межами Російської Федерації [6].

У зв'язку з цим на порядок денний досить гостро поставлене питання про реальні і потенційні заходи, до яких може вдатися Росія (попри положення ст. 33, 34 Стратегічної концепції Альянсу) для збереження статус-кво «великої держави» і мінімізації наслідків процесу розширення Альянсу на Схід (ст. 27 Стратегічної концепції), що буде чинити на безпеку України безпосередній вплив [10].

«План Маршалла», який вступив у силу 3 квітня 1948 р., і «доктрина Трумена» з різних боків – політичного та економічного – забезпечили необхідні умови для розгортання активної блокової політики США та створення Північно-атлантичного альянсу. В його історії діяльності можна виокремити чотири основних періоди, від першої коаліційної воєнної доктрини «Щит і меч» до сучасної Стратегічної концепції, яка отримала назву «Активна участь, сучасна оборона». Еволюція цих концепцій трансформувала Альянс для того, щоб він віддзеркалював нову ситуацію в галузі

безпеки після закінчення «холодної війни». Створення Ради Євроатлантичного партнерства (РЄАП), співробітництва в межах «Партнерства заради миру» (ПЗМ) започаткували негайну і практичну програму, яка змінила характер відносин між НАТО і державами, які стали учасниками цієї програми.

У Стратегічних концепціях обговорюються шляхи військового і політичного розвитку організації, покликані стати своєчасною відповіддю на актуальні загрози безпеці.

Наприклад, офіційними причинами появи Стратегічної концепції 2010 року були оголошені міжнародний тероризм, ситуація на Балканах і в Афганістані, а також важливість співпраці з союзниками по всьому світу. З урахуванням цього в 2010 році була створена нова Стратегічна концепція, що отримала назву «Активна участь, сучасна оборона». Вона була оприлюднена в листопаді 2010 року, під час зустрічі керівників країн НАТО в Лісабоні.

Згідно зі Стратегічною концепцією 2010 року НАТО – «унікальне співтовариство, засноване на цінностях і прихильне принципам свободи особи, демократії, прав людини і верховенства закону». Основні завдання організації, представлені в концепції, – колективна оборона, кризове регулювання і безпека на основі співпраці. Крім того, автори документа відзначають важливість міжнародних консультацій і постійного реформування організації.

Стратегічна концепція 2010 року вважає ядерне і неядерне стримування основним інструментом забезпечення безпеки. Стверджується, що поки в світі існує така зброя, НАТО залишатиметься ядерним альянсом. Поява умов, при яких може розглядатися перспектива застосування ядерної зброї, є надзвичайно маловірогідною (п. 17 Стратегічної концепції) [10].

Аналізуючи загрози у сфері безпеки, ВПК блоку приходить до висновку про те, що хоча загроза нападу на країни НАТО з використанням звичайних озброєнь є незначною, її не можна ігнорувати.

Одночасно з цим стверджується, що жодна держава світу не оголошується потенційним противником. Проте, Альянс має намір зберігати і розвивати сили і засоби, скеровані на ліквідацію існуючих і перспективних загроз.

Основними загрозами вважаються тероризм, розповсюдження ядерного озброєння та іншої зброї масового ураження, а також засобів його доставки.

Особлива увага в документі відведена загрозам, пов'язаним з перебоями в постачанні енергоносіїв і ресурсів у зв'язку із зростаючою залежністю від зарубіжних постачальників енергоносіїв.

Крім того, вперше виділені загрози, пов'язані з негативними чинниками природного характеру і браком ресурсів, зокрема ризику для здоров'я, зміна клімату, брак води і енергетичні потреби, що зростають.

У більш загальному плані відображають дві тенденції. З одного боку, відбувається об'єктивний процес послідовного зміцнення ролі НАТО (ст. 4, 5, 11–16, 20–25, 30 Стратегічної концепції) у забезпеченні стабільності й безпеки в Євроатлантичному регіоні. Враховуючи, що НАТО є сьогодні єдиною в Європі міжнародною організацією, що «...підтверджує необхідність комплексного підходу до використання політичних, цивільних і військових інструментів...» в рамках реалізації «всеохоплюючого підходу» до врегулювання криз, яка спирається на розвинуту військову структуру і міцну матеріально-фінансову базу, можна і далі прогнозувати, що в цьому столітті ця тенденція зберігатиме свою актуальність [10].

Важливою віхою в розвитку теорії і практики «всеосяжного підходу» стала зустріч на вищому рівні в Бухаресті (2008), на якій був прийнятий фундаментальний документ – «План дій з реалізації всеосяжного підходу НАТО до вирішення завдань протидії сучасним загрозам».

З іншого боку, сьогодні ще формуються загальновизнані міжнародно-правові засоби нової ролі НАТО як інструмента підтримання безпеки і стабільності в Євроатлантичному регіоні, зокрема, щодо механізму застосування ЗС НАТО поза рамками колективної оборони, «...там, де це можливо і необхідно, для попередження криз, їх врегулювання, стабілізації постконфліктних ситуацій і надання сприяння в післякризовому відновленні...» [10].

Вирішити завдання «з кризового врегулювання» воєнно-політичне керівництво НАТО вперше так масштабно і на

системному рівні припускає за рахунок об'єднання політичного, цивільного і військового підходу, що в сукупності повинне підвищити, на їх думку, ефективність запобігання криз, їх врегулювання, стабілізації постконфліктних ситуацій і сприяння післякризовому відновленню. Це передбачає постійне спостереження і аналіз міжнародного стану для своєчасного виявлення криз і, у разі потреби, ухвалення активних кроків, зокрема із застосуванням військової сили, для недопущення ескалації конфліктів.

У зв'язку з цим передбачається сформувати спеціальні структури постконфліктного відновлення, які повинні включати військовий і цивільний компоненти.

За задумом експертів НАТО, військовий компонент складатиметься із спеціально підготовлених формувань бригадного рівня, куди увійдуть частини і підрозділи військової поліції, розвідки, інженерних військ, матеріально-технічного забезпечення, психологічних і інформаційних операцій.

Цивільний компонент повинен включати команди (підрозділи) фахівців в області військового і адміністративного управління, юстиції і правосуддя. Головним завданням цих підрозділів стане сприяння національним органам управління в процесі будівництва інститутів державної влади, перш за все силових структур, в навчанні і підготовці кадрів, підтримці правопорядку і боротьбі із злочинністю [11, 18].

Подальший розвиток зазначених процесів потребує ретельного відстеження та глибокого аналізу з точки зору національних інтересів України. Проте вже з попереднього аналізу випливає, що подальше всебічне поглиблення особливого партнерства між Україною та НАТО (ст. 35 Стратегічної концепції), участь у механізмах РСАП, ПЗМ та інших програмах має і надалі залишатися пріоритетним напрямом сучасної зовнішньої політики нашої держави.

Генеральний секретар НАТО заявив, що організація отримала уроки з останніх подій в Криму і східних областях України. Є підстави вважати, що українська криза стане однією з головних передумов до появи нової Стратегічної концепції НАТО, а окремі події будуть прийняті як основа

для формування нових стратегій, що відповідають вимогам часу та врахування тих, що були прийняті до керівництва в останні роки.

Наприклад, концепція розвитку НАТО під назвою «Розумна оборона» була прийнята в 2012 році в Чикаго. Вона дозволила розподілити обов'язки між країнами і по можливості зекономити на озброєнні, військовій техніці і інших витратах, не дублюючи одна одну [13].

Це дозволить до 2020 року досягти 80 % рівня укомплектування їх новими зразками ОВТ і такими, що пройшли глибоку модернізацію.

Керівництво Північноатлантичного союзу, ґрунтуючись на аналізі воєнно-політичної обстановки, що складається в світі, і прогнозі можливих варіантів її розвитку, дійшло висновку про невідповідність військового потенціалу блоку сучасним вимогам щодо протидії існуючим і потенційним загрозам безпеці.

Головними причинами зниження бойових можливостей коаліційних збройних сил є:

нездатність країн Альянсу забезпечити необхідний рівень військових витрат;

технологічний розрив між США і рештою союзників, а також між провідними європейськими країнами і новими членами блоку;

невідповідність амбітних планів діяльності за межами зони відповідальності НАТО реальній наявності сил і засобів.

Унаслідок такої ситуації жодна крупна операція блоку не може бути проведена без безпосередньої участі ЗС США або без широкої американської підтримки союзників в питаннях управління, зв'язку, розвідки, навігації. Це отримало підтвердження і в ході операції багатонаціональних сил «Об'єднаний захисник» в Лівії.

З метою реалізації курсу на вдосконалення можливостей блоку щодо забезпечення колективної оборони і ефективного реагування на кризові ситуації в будь-якому регіоні світу керівництво НАТО підготувало пакет пропозицій з трансформації військової складової організації [14, 15].

Таким чином, воєнно-політичну обстановку в регіоні України слід і в подальшому розглядати як продукт

взаємодії військової політики вже існуючих та нових полюсів (центрів) сили, що продовжують формуватися. Поширення НАТО та ЄС на Схід та пов'язані з цим процеси на сьогодні є і в найближчій перспективі залишатимуться визначальними чинниками формування ВПО як на континенті в цілому, так і довкола України зокрема.

1. *Косевцов В.* Оцінка рівня військової небезпеки для України з боку сусідніх держав // Наука і оборона. – 1995. – № 2. – С. 33–41.
2. *Яковлев А.* От Трумэна до Рейгана. Доктрины и реальности ядерного века. – М.: Молодая гвардия, 1985. – 416 с.
3. Современная внешняя политика США. Т. 1. – М.: Наука, 1984. – С. 348–357.
4. *Кузьмук О.* Военная организация Украины как объект дослідження вітчизняної військової науки у період 1991–2004 рр. / І.О. Кузьмук // Військово-науковий вісник. – Випуск 18. – Львів: АСВ, 2012. – С. 181–200.
5. Материалы Расширенной коллегии Министерства Обороны Российской Федерации [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://function.mil.ru/news_page/person/more.htm?id=12004184@egNews.
6. Военная доктрина Российской Федерации [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rg.ru/2014/12/30/doktrina-dok.html>.
7. *Баронин А.* Что означает новая Военная доктрина РФ? [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.unian.net/politics/1027585-что-означает-новая-voennaya-doktrina-rf.html>.
8. *Малевиц И.* Роль НАТО в современном мире [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://nvo.ng.ru/concepts/2013-04-05/1_nato.html.
9. *Еленский О.* Жесткий стиль «исключительно оборонительной» доктрины [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://nvo.ng.ru/concepts/2015-01-23/1_doctrina.html
10. Стратегическая концепция обороны и безопасности государств–членов организации Североатлантического договора // Зарубежное военное обозрение. – 2011. – № 11. – С. 34–40.
11. *Балахонцев Н., Тюрин В.* Коалиционная военная стратегия НАТО // Зарубежное военное обозрение. – 2012. – № 4. – С. 3–7.
12. *Олевский В.* «Всеобъемлющий подход» НАТО к урегулированию кризисов. Часть 1 // Зарубежное военное обозрение. – 2013. – № 4. – С. 3–12.

13. *Олевский В.* Инициатива Североатлантического альянса «Разумная оборона» // Зарубежное военное обозрение. – 2012. – № 4. – С. 33–35.
14. *Олевский В.* Основные направления реформирования НАТО // Зарубежное военное обозрение. – 2012. – № 3. – С. 3–11.
15. *Петров В., Градов А.* Реформирование системы управления Североатлантического союза // Зарубежное военное обозрение. – 2013. – № 12. – С. 3–12.

Надійшла до редколегії 02.03.2015 р.

Рецензент: *І.М. Томюк*, кандидат історичних наук, доцент, заступник декана юридичного факультету, Львівський університет бізнесу та права, м. Львів.

Феденко А.В., Панасюк В.В.
ЭВОЛЮЦИЯ ВОЕННОЙ ДОКТРИНЫ КАК ОСНОВЫ
ВОЕННОЙ ПОЛИТИКИ ГОСУДАРСТВА (КОАЛИЦИИ)

В статье рассматриваются концептуальные положения о роли вооруженного насилия во взаимоотношениях между государствами (коалициями), детализируются военно-доктринальные положения с учетом особенностей и характера военной политики РФ и НАТО, влияние которых необходимо учитывать Украине.

Ключевые слова: военная доктрина, стратегическая концепция, безопасность, военная политика, ядерное сдерживание.

Fedenko A., Panasiuk V.
EVOLUTION OF MILITARY DOCTRINE AS A BASIS FOR STATE
MILITARY POLICY

The article dwells upon conceptual provisions for the role of armed violence in relations between states (coalitions), military doctrinal provisions with the consideration for peculiarities and character of military policies of Russian Federation and NATO, influence of which should be considered by Ukraine has been elaborated.

Key words: military doctrine, strategic concept, security, military policy, nuclear deterrence.